

Jongerenrechtbanken Nederland

RAPPORTAGE Pilotjaar 2 - schooljaar 2016/2017

14 prioritaire voorwaarden of mijlpalen, waaraan voldaan moet worden om het tweede pilotjaar 2016-2017 als geslaagd te beoordelen, en Pilotjaar 3 in te kunnen gaan.

1. Training nieuwe leden Jongerenrechtbanken, incl. draaiboek zittingen, o.a.:
- Trainingen en trainingsmap worden indien nodig nog aangepast, getest en geïmplementeerd.

Naar aanleiding van de tussenrapportage van de Universiteit Leiden (ad 7. hieronder) werden in overleg met de scholen en het bestuur 'Verbeterpunten' vastgesteld. Deze werden verwerkt in het draaiboek van de Jongerenrechtbanken en worden met ingang van het derde pilotjaar geïmplementeerd.

Tevens werd de bestaande Trainingsmap/handleiding aangepast en in twee aparte delen opgesplitst, t.w. een 'Leidraad Jongerenrechtbanken voor scholen' en de 'Trainingsmap Jongerenrechtbanken'.

Daarbij werd de training(sm) uitgebreid met een zevende dagdeel waarin de motivatie en de redactie van de uitspraak worden behandeld.

- Kennisonderhoud/bijscholing en vervolg coaching van de leden van de Jongerenrechtbanken wordt verder uitgewerkt (bijv. driewekelijkse bijeenkomsten).

Met de scholen is afgesproken dat in het derde en laatste pilotjaar gewerkt zal worden met een vast rooster van zittingen. Mocht zich tussendoor een zaak voordoen, dan wordt daarvoor een aparte zitting ingepland.

2. Betrokkenheid van huidige samenwerkingspartners (scholen, politie, OM, Rechtbank, advocatuur) wordt onverminderd gecontinueerd.

De samenwerking loopt over het algemeen goed. Punt van aandacht blijft, of naast het OM ook politie in de stuurgroep vertegenwoordigd moet zijn; dit punt wordt in de beoogde notitie ad 11. meegenomen.

In het afgelopen pilotjaar is daarnaast het besef ontstaan dat scholen op meerdere manieren de basis vormen van Jongerenrechtbanken, en dat het ons nog onvoldoende is gelukt de continuïteit van het goed functioneren van Jongerenrechtbanken op alle betrokken scholen systematisch zo te borgen dat:

- het functioneren in mindere mate van specifieke personen afhankelijk is;
- de Jongerenrechtbank werkelijk 'van de school is', en niet zo zeer iets dat door onze stichting en/of in het belang van de betrokken instanties wordt ingebracht;
- Jongerenrechtbanken worden gezien als een geïntegreerd instrument om de schoolgemeenschap beter te laten functioneren.

In het laatste pilotjaar zal hieraan samen met de scholen hard worden gewerkt, o.a. door de ad 1. genoemde 'Leidraad' door te ontwikkelen naar een 'Schoolstatuut Jongerenrechtbanken', met daarin o. m. kwaliteitscriteria waaraan een school moet voldoen voor deelname.

3. Convenant m.b.t. samenwerking met en registratie door de politie wordt geëvalueerd en bijgesteld op basis van bevindingen (juni 2016).

Het convenant trad later in werking en werd uiteindelijk pas in september 2016 geëvalueerd. De voorlopige conclusie op stuurgroepniveau was dat scholen zelf waterdicht gaan registreren en dat op centraal niveau (i.c. bij Stichting Jongerenrechtbanken Nederland) een 'tool' wordt ontwikkeld voor zaaksregistratie. In geval van strafbare feiten blijft vooroverleg met de politie gewoon bestaan, in welk geval ten aanzien de aard van het geval en de namen van de primair betrokkenen een mutatie plaatsvindt in het politiesysteem. Die mutatie kan overigens nadien formeel geen basis zijn voor enige aangifte. Inmiddels is tegen de mutatie in het politiesysteem van de kant van de scholen toch weer bezwaar gerezen. In het laatste pilotjaar zal het convenant opnieuw worden geëvalueerd, waarbij de alsdan gerezen bezwaren zullen worden meegenomen.

4. Er worden in schooljaar 2016/2017 minimaal 10 zittingen per deelnemende school behandeld door de Jongerenrechtbanken. Bij gebrek aan voldoende aangemelde zaken worden deze aangevuld met oefenzaken. Dat laatste is ook ingegeven om de ervaring van de leden van de Jongerenrechtbanken op peil te houden.

- Op de OSB werden 10 zittingen gehouden
- Op het Ignatius Gymnasium werden 11 zittingen gehouden
- Op de CSB werden 9 zittingen gehouden

Daarnaast vond een aantal nascholingsessies plaats, waarin onderdelen van de zittingen aan de orde kwamen. Deze tellen we eerlijkheidshalve niet mee omdat er geen uitspraak werd gedaan, en de zitting dus niet volledig was.

Per school werd ingezet op een aanpak om het aantal zaken op een hoger peil te brengen. Tegelijk worden in de ad 1 genoemde 'Handreiking' afspraken gemaakt met deelnemende scholen over o.a. een wekelijkse check op MT-niveau t.a.v. geschikte cases.

5. Er worden per school minimaal 6 en bij voorkeur 9 nieuwe leden geworven en getraind voor de Jongerenrechtbanken. Deze voorwaarde houdt mede verband met het bewaken van de continuïteit.

De werving van nieuwe jongerenrechters per school loopt onverminderd goed. Er is sprake van een blijvend groot enthousiasme bij veel leerlingen. Op de OSB en het Comenius Lyceum werden ook relatief jonge VMBO-leerlingen opgeleid; bij hun eerste zaken blijken zij uitstekend te functioneren.

In de loop van het tweede pilotjaar is ook het idee ontstaan om jongeren op de betrokken scholen én jongeren/adolescenten in het algemeen meer en actiever te betrekken bij de drie bredere strategische kaders die de maatschappelijke legitimatie vormen van de Jongerenrechtbanken (zie ad 10). Jongerenrechtbanken (en vergelijkbare initiatieven) zouden zodoende minder 'top-down' en meer 'grass-roots' geïmplementeerd moeten worden, en daardoor a.h.w. natuurlijker, geloofwaardiger en dynamischer geïntegreerd moeten zijn in het functioneren van een gemeenschap.

Met dit doel werd i.s.m. een door Jeugdbescherming Amsterdam ter beschikking gestelde strategisch adviseur een kleine taskforce gestart die in het najaar van 2017 aan de slag gaat met de uitwerking van een (ook budgettair niet te zwaar) plan. Daarbij worden nadrukkelijk dwarsverbanden gezocht met bestaande jongeren-initiatieven, opleidingen en relevante activiteiten in social media.

6. De nieuwe website is live en wordt in schooljaar 2016-2017 verder bijgewerkt. Deze werkzame digitale omgeving wordt actief gebruikt door leden en andere betrokkenen van de Jongerenrechtbanken enerzijds, en extern geïnteresseerden anderzijds.

Website v2.0 is sinds begin 2017 live: www.jongerenrechtbanken.nl.

Een apart intern portal werd ingericht voor informatie(uitwisseling) voor jongerenrechters en interne/externe trekkers.

De website blijkt functioneel; het gebruik van het interne deel is voor verbetering vatbaar.

7. Het onderzoek van de Universiteit Leiden levert de eerste tussenrapportage op van de programma- en procesevaluatie (herfst 2016). Die tussenrapportage wordt met het oog op implementatie van verbeteringen van de pilot besproken in bestuur, stuurgroep, projectgroep en met de Raad van Advies.

De tussenrapportage werd begin 2017 met de onderzoekers besproken en bleek buitengewoon grondig en nuttig: in het algemeen functioneren de Jongerenrechtbanken goed, maar op detailniveau bleek optimalisatie noodzakelijk. Een lijst van 'Verbeterpunten' is met alle geledingen van de organisatie doorgenomen en resulteerde in besluitvorming op stuurgroepniveau. Een en ander werd eerst vastgelegd in enerzijds de ad 1 genoemde 'Leidraad', en anderzijds de Trainingsmap.

In verband met het voor een puur kwantitatieve analyse te geringe aantal zaken wordt het effectdeel van het onderzoek in de eindrapportage omgebogen naar een meer implementatiegerichte en kwalitatieve benadering, incl. de desbetreffende aanbevelingen.

- De onderzoekswerkzaamheden gedurende het tweede jaar worden uitgevoerd, t.w. juridische analyse en aanvang beschrijving effectdeel.

Inmiddels werd van de Universiteit Leiden het voorstel ontvangen voor het vervolgonderzoek in het derde pilotjaar, dat zal leiden tot de overeengekomen eindrapportage in november 2018. Op ons verzoek wordt daarin extra meegenomen dat de onderzoekers checken of de aanbevelingen uit de tussenrapportage effectief zijn geoperationaliseerd.

8. Het onderzoek van Motivaction levert een eerste tussenmeting op (herfst 2016) en de 1ste e-safari wordt ingezet (mei 2017). Voor de tweede tussenmeting (september 2017) worden in het voorjaar van 2017 opnieuw vragenlijsten digitaal uitgezet.

De eerste tussenmeting bevatte interessante kwalitatieve gegevens over de bekendheid en perceptie van de Jongerenrechtbanken op de drie betrokken scholen. Deze waren m.n. bruikbaar voor de juiste positionering van de Jongerenrechtbanken op school, en extern.

Met de onderzoekers werd vervolgens afgesproken in de toekomstige rapportages een gerichte differentiatie aan te brengen, waarbij het inzicht in het nut en de perceptie van de Jongerenrechtbanken in verschillende omgevingen nader wordt geanalyseerd. Met het oog daarop is de opzet van de tweede tussenmeting gebaseerd op de 'Young Mentality'-methodiek van Motivaction en worden onze onderzoeksresultaten zodoende vergelijkbaar met die van meerjarige (segmentatie)onderzoeken onder veel grotere groepen jongeren in Nederland.

De tweede tussenmeting heeft inmiddels plaatsgevonden; rapportage hierover vindt in de eerste helft van september 2017 plaats.

Afgesproken is dat in december 2017 de eerste zgn. 'e-safari' wordt uitgezet. In mei/juni 2018 zal het derde en laatste onderzoek plaatsvinden. Een tweede ongeveer gelijktijdige e-safari zou volgens Motivaction veel nut hebben, maar het budget daarvoor is vooralsnog niet beschikbaar.

9. Ambities en strategie t.a.v. mogelijke uitbreiding van de Jongerenrechtbanken in Nederland worden nader uitgewerkt.

- Voor de Amsterdamse pilot wordt gestreefd naar het invoegen van een vierde school, het Comenius Lyceum (Amsterdam Nieuw West);

Het Comenius Lyceum treedt m.i.v. augustus 2017 officieel als vierde school toe tot de lopende Amsterdamse pilot. In november verhuist de school naar een nieuw gebouw waarin de jongerenrechtbank een eigen plaats krijgt. Werving en opleiding vonden reeds voor de zomer plaats; ook werden al twee oefenzittingen gehouden.

In Amsterdam hebben zich inmiddels vier of vijf nieuwe scholen aangemeld voor deelname. Aangezien daarvoor binnen het lopende pilotproject geen budget beschikbaar is, wordt overlegd op welke wijze hierin zou kunnen worden voorzien.

- Voor andere mogelijke locaties van Jongerenrechtbanken wordt overleg gevoerd met de gemeente Hollands Kroon en de gemeente Zoetermeer. Aan het eind van het schooljaar is duidelijk of deze nieuwe locaties zullen gaan starten en zo ja, onder welke voorwaarden.

Het streven was om het a.s. najaar een aparte tweejarige vervolg-pilot te starten in gemeente Hollands Kroon. Het besluit daartoe werd ietwat vertraagd, hangende gesprekken over de dekking en financiering van de desbetreffende kosten door de gemeente op basis van een kostenschattning voor nieuwe deelnemende scholen en gemeenten. De intentie is de Jongerenrechtbanken hier niet alleen op school, maar gaandeweg ook in het publieke domein in te zetten.

Gestreefd wordt nu naar organisatorische inrichting en de start van het opleidingstraject in het voorjaar van 2018.

In Zoetermeer hebben drie middelbare scholen de wens geuit om het volgende schooljaar met onze Jongerenrechtbanken te starten. Over de exacte opzet en mogelijke financiering wordt binnenkort gesproken met de betrokken instanties (gemeente, OM, politie, Halt).

Verder werden nieuwe contacten gelegd in Tilburg, Den Haag en Maastricht.

10. In het voorjaar van 2017 zal een expertseminar over de Jongerenrechtbanken worden georganiseerd, waarbij de Raad van Advies nauw zal worden betrokken.

Het oorspronkelijke in juni jl. geplande expertseminar had als voornaamste doel meer en andere (dan de bestaande, vnl. lokale) stakeholders te informeren over en te interesseren voor de Jongerenrechtbanken, dit met het oog op een mogelijke uitrol na het derde en laatste pilotjaar.

Met het oog op de samenstelling van het programma brachten projectleider Gert Jan Slump en Suzan Verberk (hoofd onderzoek Raad voor de Rechtspraak) in januari jl. een kort studiebezoek aan de VS, i.c. New York e.o., dat de beoogde nuttige informatie en contacten opleverde. Opzet, organisatie en begroting werden vervolgens in concept gereed gemaakt, terwijl separaat fondsen werden geworven voor de realisatie.

In mei jl. werd echter door het bestuur besloten het expertseminar uit te stellen naar begin november 2017. Reden van het uitstel was dat het ons beter leek hangende de kabinetsformatie nog voor de zomer een strategisch offensief te ontwikkelen naar o.a. een aantal ministeries, waar - anders dan een paar jaar geleden - informeel serieuze belangstelling leek te bestaan voor onze Jongerenrechtbanken.

Met het oog op deze gerichte oriëntatie werd – mede op basis van de resultaten van de ad 11. genoemde strategische evaluatie – de maatschappelijke legitimatie van de Jongerenrechtbanken als volgt ge(her)formuleerd:

1. Jongeren en samenleving

Methodiek om een gemeenschap (i.c. jongeren) conflicten en problemen eerst zelf op te laten lossen, zodat de overheid niet (meteen) hoeft op te treden

Aspecten: eigen verantwoordelijkheid, participatiemaatschappij, efficiency

2. Educatie van jongeren

Licht theoretisch onderwijs en ervarend leren over de werking van rechtsstaat, recht, redelijkheid en burgerschap

Aspecten: onderwijs/bewustwording, burgerschapsvorming

3. Jeugdstrafrecht

Preventie van onnodige strafrechtelijke escalatie bij jongeren, i.c. meestal first offenders

Aspecten: preventie, humanisering van het recht > herstelrecht, efficiency

Vervolgens presenteerde wij ons project in juli jl. op hoog (beleids)niveau aan o.a. de ministeries van VWS, OCW, Veiligheid en Justitie, de VNG, de Raad voor de Rechtspraak, en de gemeente Amsterdam. De gesprekken leidden direct tot vervolgspraken, resp. -acties om te verkennen of een bredere uitrol van Jongerenrechtbanken in Nederland uit een oogpunt van beleid wenselijk zou zijn, financieel en organisatorisch mogelijk zou zijn en zo ja, onder welke voorwaarden (incl. in welke organisatorische inbedding).

In directe zin leidden deze contacten (nog) niet tot toezeggingen of concrete perspectieven, maar m.n. bij het Ministerie van Justitie blijkt inmiddels sprake van een positieve interesse voor ons 'vernieuwende' initiatief, terwijl de Jongerenrechtbanken nu ook bij verschillende andere instanties bekend zijn en/of op de agenda staan. Het moment van deze oriëntatie lijkt bovendien goed gekozen vanwege de lopende kabinetsformatie.

Mede dankzij deze besprekingen kon onze database van personen/instanties waarmee wij op korte, dan wel langere termijn in contact zouden moeten treden, kwalitatief aanzienlijk worden verbeterd en uitgebreid, en daarmee ook de genodigdenlijst voor de "*Conferentie Jongerenrechtbanken – pilotproject of werkelijkheid?*", die wij op dinsdagmiddag 7 november a.s. gaan houden. Direct na het zomerreces gaan de uitnodigingen uit.

11. De organisatie wordt doorontwikkeld.

Bestuur en projectleiding ondergingen in november/december 2016 onder leiding van een consultant van EY een strategische evaluatie. Doel van de evaluatie was het eigen functioneren te beoordelen, en ontwikkelingsscenario's te definiëren met het oog op de mogelijke uitrol van Jongerenrechtbanken in de nabije toekomst, d.w.z. in directe aansluiting op het lopende Amsterdamse pilotproject, alsmede de bijbehorende organisatie- en businessmodellen te ontwikkelen. Deze evaluatie bleek buitengewoon vruchtbaar.

De conclusies worden op dit moment uitgewerkt in een notitie 'Ontwikkeling governance, aansturing en uitvoering Jongerenrechtbanken Nederland', die voor eind 2017 ter goedkeuring aan het bestuur wordt voorgelegd en geïmplementeerd.

De ad 10. genoemde activiteiten staan nadrukkelijk in het teken van deze notitie.

- De algemene projectleiding wordt verder uitgewerkt met het oog op mogelijke groei; daarbij worden de noodzaak en mogelijkheden voor een assistent-projectleider verkend.

N.a.v. de evaluatie werd voor de zomer een assistent-projectleider aangetrokken die m.n. zakelijk/organisatorische taken gaat waarnemen, naast en i.s.m. de inhoudelijk projectleider Gert Jan Slump. Voor de kosten van de assistent-projectleider kon dankzij de welwillendheid van een van onze begunstigers op korte termijn dekking worden gevonden.

- Deelnemende gemeenschappen (scholen) krijgen een grotere uitvoerende verantwoordelijkheid (ook financieel); dat geldt zeker voor de nieuwe Jongerenrechtbanklocaties.

Eventuele vervolg-pilots zoals in Hollands Kroon worden als zelfstandige pilotprojecten opgezet, d.w.z. met een decentrale projectorganisatie en financiële dekking, waarbij de Stichting een initiërende, superviserende en kwaliteitsbevorderende/bewakende rol vervult. Ook voor de verdere uitwerking hiervan bood de strategische evaluatie vele aanknopingspunten.

- Bij de juridische en sociale begeleiding en de afhandeling van zittingen wordt beproefd, in hoeverre oud- leerlingen/oud-leden van de Jongerenrechtbank of student-stagiaires ingezet kunnen worden. Daartoe wordt een adequate scholing en begeleiding uitgewerkt.

Dit punt werd meegenomen in de strategische evaluatie en vergt meer tijd. Een en ander zal gedurende het derde pilotjaar worden uitgewerkt met het oog op continuering van de jongerenrechtbank-praktijk in Amsterdam na de pilotfase.

Scholen toonden ook belangstelling om de gehele begeleiding en training in eigen beheer te doen. Daarvoor zal alsdan door onze stichting een landelijk train-de-trainer aanbod moeten worden ontwikkeld. Een andere mogelijkheid - mede in het kader van het ad 5. genoemde 'grass-roots' jongerenplatform - blijft een structurele operationele samenwerking met HBO's en universiteiten.

- Er wordt gewerkt aan de werving en scholing van externe trekkers voor nieuwe deelnemende gemeenschappen.

Voor de realisatie van Hollands Kroon is dit nog niet nodig. Maar met het oog op een verdere uitrol werd dit aspect van de organisatie al meegenomen. Om een mogelijke groei te kunnen opvangen werd gezocht naar een derde externe trekker voor begeleiding van de scholen; bij de werving van de assistent-projectleider werd een geschikte kandidaat gevonden.

12. Marketing-communicatie

- De interne PR en zending in/op betrokken gemeenschappen/scholen wordt verbeterd.

Hieraan wordt op de deelnemende scholen actief gewerkt, en het wordt ook verwerkt in de genoemde Leidraad, resp. later in het 'Schoolstatuut Jongerenrechtbanken'.

- Ontwikkeling 'grassroots' jongerenplatform
Zie boven ad 5.

- De externe PR t.b.v. landelijke bekendheid wordt geïntensiveerd.

Op 4 juli 2017 verscheen een goed artikel in Het Parool en in plm. dezelfde week een item op AT5.

Gert Jan Slump en Eymert van Manen schreven een artikel in een themanummer 'Herstelrecht op school' van het Tijdschrift voor Herstelrecht (afl. 2017-2).

De jongerenrechtbank komt in het a.s. najaar geïntegreerd voor in een zestal afleveringen van de op jongeren gerichte televisieserie Spangas (KRO-NCRV).

Daarnaast wordt direct na de zomer een korte documentaire opgenomen, die hopelijk in het najaar door KRO-NCRV wordt uitgezonden.

Diverse andere media (De Telegraaf, VPRO) hebben ons inmiddels verzocht of zij een reportage mogen maken over de praktijk van de Jongerenrechtbanken.

De conferentie in november a.s. wordt mede georganiseerd om gerichte media-exposure te genereren.

- Het gebruik van social media wordt verhoogd, onder meer ter bevordering van bezoek en gebruik van de website in- en extern.

Dit blijft een aandachtspunt, dat met name in het kader van het 'grass-roots' jongerenplatform wordt opgepakt.

- Kennisuitwisseling (inter)nationaal en bevordering institutionele bekendheid/waardering wordt verder bevorderd, met name door het expert-seminar (najaar 2017).

Zie boven ad 10.

13. Er wordt een businessmodel incl. organisatieopzet en begroting/dekkingsplan ontwikkeld voor een meer 'selfsupporting' opzet van Jongerenrechtbanken in verschillende typen gemeenschappen in Nederland.

In aansluiting op de genoemde strategische evaluatie werd een stakeholders-analyse gemaakt waarmee in kaart werd gebracht welke specifieke partijen belang zouden kunnen stellen in de mogelijke uitrol van Jongerenrechtbanken in ons land na afloop van het lopende Amsterdamse pilotproject.

Mede op basis hiervan, en van het ad 10. en 11. gestelde wordt de beoogde businesscase op dit moment nader uitgewerkt en als uitgangspunt genomen voor een nieuw plan van aanpak. Dit plan van aanpak is voor eind 2017 klaar voor besluitvorming door het bestuur.

De opzet van Hollands Kroon wordt in dat licht beschouwd als een tussenmodel, waarbij de deelnemende scholen in principe om niet meewerken, en de gemeentelijke overheid voor het grootste deel voorziet in de benodigde out-of-pocket-kosten, zonodig aangevuld met kleinere bijdragen van lokale fondsen.

14. Begroting en dekking/fondsenwerving voor Pilotjaar 3 is rond, zodat het bestuur eind augustus 2017 een 'go' kan geven aan het derde en laatste jaar van de pilot.

De fondsenwerving voor het derde en laatste jaar van het Amsterdamse pilotproject met de inmiddels vier deelnemende scholen werd in augustus in gang gezet, en volgt direct na verzending van de onderhavige verantwoording. Streven is de vereiste dekking voor 1 december a.s. toegezegd te krijgen.

T.a.v. de financiering van de vervolg-pilot in Hollands Kroon zijn de onderhandelingen nog gaande.

EvM/GJS - Amsterdam, 28 augustus 2017

Stichting Jongerenrechtbanken Nederland

Sarphatistraat 100hs

1018 GV Amsterdam

E: eymert@jongerenrechtbanken.nl

M: +31 654 29 15 27

W: www.jongerenrechtbanken.nl